

Připravované změny v sociální práci a sociálních službách

**Evropské dny handicapu
v Ostravě 2023**

Mgr. Bc. Zdislava Odstrčilová

Hlavní problémy současného stavu

- Nedostatečný systém sociální práce na úrovni obce
- Nedostatečný sběr dat a management kvality a dostupnosti
- Neefektivní řízení, plánování a financování nabídky sociálních služeb, neefektivní využití a řízení dostupných zdrojů
 - regionálně roztržštěné řízení a hodnocení potřeby nabídky soc. služeb
- Neodpovědnost za výsledek a nedostatečná koordinace a komunikace uvnitř systému

Důsledkem jsou

- **pro klienta** – nedostatečná dostupnost nebo kvalita sociálních služeb
- **pro stát** – nepřehledné a zvyšující se rozpočtové náklady kvůli neefektivitě a dopadům na životy klientů

Principy navrhovaných změn

Výkon sociální práce co nejbližší člověku v místě kde žije – princip subsidiarity

Garance dostupnosti služeb v jednotném a transparentním systému

Jednotné zjišťování potřeb a koordinované plánování způsobu jejich saturace

Předvídatelné financování sociálních služeb

Podpora sdílení péče a neformálně pečujících

Zjednodušení administrativní zátěže

Profesní zákon, zákon „o sociální práci a sociálních pracovnících“

Popis hlavních problémů:

1. Nedostupnost sociální práce (příčiny: chybí minimální garance výkonu odborných činností na pozici soc. pracovníka – kumulace funkcí , zatěžování administrativou, leadershipem apod., nerovnoměrné rozvrstvení sociálních pracovníků – regionální heterogenita, roztržitost kterou přináší zaměstnavatelský systém v působnosti různých rezortů, fluktuace sociálních pracovníků, podhodnocené odměňování v nejednotných pravidlech)
2. Neprovozanost sociální práce z hlediska kvality i dostupnosti (nedostatečně koordinovaný výkon sociální práce, spolupráce s dalšími pomáhajícími profesemi, neprovozanost služeb, duplicity a konkurence v systému namísto spolupůsobení a návaznosti spolupráce)
3. Nízká kvalita výkonu sociální práce (sociální práci vykonávají osoby, jejichž profesní příprava v některých oborech je nedostatečná, chybí systémově ukotvené možnosti k profesnímu rozvoji sociálních pracovníků, absence systému postgraduálního specializačního vzdělávání)

Profesní zákon, zákon „ o sociální práci a sociálních pracovnících“

Historie přípravy samostatné právní úpravy:

2003 – 2006

- Zákon o sociálních pracovnících x zákon o sociálních službách - rozhodnutí – rozhodování mezi dvěma normami, mohla vzniknout jen jedna – výsledek ZSS

2012 – 2016

- Diskuse a vytvoření návrhu „Věcného záměru zákona o sociálních pracovnících“ – návrh byl vrácen ze strany LRV k přepracování – 2016

2017 – 2022/2023

- Věcný záměr byl vždy v legislativních plánech, nikdy nerealizováno, úkol vždy redukován na tvorbu regulace v zákoně o sociálních službách.

Profesní zákon, zákon „ o sociální práci a sociálních pracovnících“

Teze:

- Pojem, definice a vymezení sociální práce a sociálního pracovníka
- Působnost a pravomoci MPSV
- Předpoklady a způsobilost k výkonu povolání sociálního pracovníka
- Registr sociálních pracovníků
- Další vzdělávání sociálních pracovníků
- Supervize v sociální práci
- Jiní odborní pracovníci v součinnosti se sociální prací
- Asistent sociálního pracovníka
- Dokumentace a mlčenlivost

Účinnost: 1.1. 2025

Návrh na změnu kvalifikačního kurzu pro pracovníky v sociálních službách

Úpravou §37 prováděcí vyhlášky č. 505/2006 Sb. k zákonu o soc. službách

Cílem úpravy je zkvalitnění odborné přípravy pracovníka v sociálních službách (PSS):

- Zavedení nové povinnosti pro PSS absolvovat základní vzdělávací blok v rozsahu 24h do 6 měsíců od nástupu do zaměstnání (dnes často zahajují vzdělávání až po 12-15 měs.)
- Povinnost PSS absolvovat druhý vzdělávací blok v rozsahu 120h do 12měsíců od nástupu
- Povinnost PSS absolvovat třetí vzdělávací blok v rozsahu 40h do 18 měsíců od nástupu do zaměstnání, jde o specializační blok zaměřený na cílovou skupinu klientů, se kterými PSS pracuje
- Zvýšení celkového rozsahu vzdělávání PSS na 184 vyučovacích hodin (z původních 150)

Účinnost: 1.1. 2027

Proces vzniku novely zákona o sociálních službách

- Práce odborných pracovních skupin (červen/červenec 2023)
- Koordinační pracovní skupina MPSV (průběžná činnost v roce 2023)
- Spolupráce s vládním analytickým útvarem (zpracování stromu problémů, příprava RIA, v průběhu roku 2023)

Účinnost: 1. 1. 2025, informační systém 1. 1. 2028

Sociální práce na obcích - představení způsobu posílení a zajištění sociální práce na úrovni ORP

1

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Individuální a skupinová práce s klienty – garantovaná dostupnost**
 - Informační znalost všech aktérů, kdo je soc. pracovník a v čem může pomoci
 - Dostupnost kapacit soc. pracovníků (omezení kumulací pozic a posílení práce v terénu, dostatek prostoru na prevenci včetně depistáže a práci v komunitě)
 - Koordinovaná podpora (komplexní přístup ke klientovi na jednom místě, nutné posílení personálních kapacit, zajištění financování výkonu činností v přenesené působnosti, ORP a POÚ)
 - Specifika sociální práce v obci (informace nejen dávat, ale i dostávat, cílová skupina zde jsou i ti, se kterými soc. služby ukončily spolupráci, proto nejsou vždy dostupné nástroje pomoci, nutnost působit v obcích preventivně, posílení role soc. pracovníka a zohlednění jeho stanoviska v řízeních, která zprostředkovávají podporu, např. dávky, bydlení.)

Sociální práce na obcích - představení způsobu posílení a zajištění sociální práce na úrovni ORP

2

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Sledování a vyhodnocování efektivity soc. služeb a dalších intervencí dle „poptávky“, respektive identifikovaných potřeb klientů**
 - Přínosy a rizika sdílení informací (oprávnění a rozsah, co vše potřebuje soc. pracovník vědět, ochrana dat)
 - Ochrana soukromí (anonymizace vs. ztotožňování, jiné prostředí úřadů (OÚ/ÚP) i soc. služeb (prevence/péče), propojení informací o dávkách PnP, SSP, ubytovací kapacity se schváleným provozním řádem v hygienickém standardu apod.)
 - Změna kultury některých úřadů (vysoké nároky na zaměstnance, přívětivost a proklientský charakter řízení – poučení, podpora, zjednodušení a urychlení)
 - Role soc. pracovníka při vyhodnocování účinnosti podpor (dávek i služeb, kontrola jako ochrana obou stran i podpůrná funkce, která patří do případové práce s klientem, jehož potřeby se v čase mění)

Sociální práce na obcích - představení způsobu posílení a zajištění sociální práce na úrovni ORP

3

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- Jednotné pracoviště sociální práce na ORP – posílení odborných činností a provázanost agend sociální práce a OSPOD
- Pomoc lidem v nepříznivé sociální situaci garantuje stát prostřednictvím výkonu sociální práce na nejbližší možné úrovni dostupnosti a to v rozsahu poradenství, individuální nebo skupinové sociální práce a zprostředkování účinných zdrojů pomoci podle zjištěných potřeb osob
- Povinnost koordinovaného přístupu ke klientovi
- Sociální pracovníci ORP v rámci výkonu přenesené působnosti zjišťují rozsah a charakter potřeb osob, které žijí ve správním obvodu ORP a obec s rozšířenou působností zpracovává na základě zjištěných potřeb ve svém správním obvodu analýzu potřeb, dostupnosti a rozvoje sociálních služeb
- Činnost ORP v oblasti výkonu sociální práce a zjišťování potřeb podléhá standardnímu způsobu řízení výkonu státní správy, tj. ministerstvo, krajský úřad a ORP

Kvalita sociálních služeb I

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Zpřesnění povinností poskytovatelů a standardů kvality**
 - Zdůraznění lidskoprávního aspektu poskytování služeb včetně implementace úprav relevantních kritérií standardů kvality sociálních služeb
 - Zavedení nového přestupku k „lidskoprávní povinnosti“
 - Další práce v rámci prováděcího předpisu zákona (vyhlášky) – zpřesnění, odstranění duplicit, snížení administrativy, aktualizace.
- **Posílení garance kvality ze strany státu**
 - Určení role MPSV v kontrole kvality poskytovaných sociálních služeb, jejím explicitním vyjádřením jako jednou z oblastí působnosti v § 96 ZSS.

Kvalita sociálních služeb II

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Změny v oblasti inspekce poskytování sociálních služeb**
 - Pravidelné kontroly poskytovatelů
 - Dostatečné a kvalitní personální zajištění agendy
 - Zapojení dalších osob do inspekčních týmů
 - Systematická metodická práce s inspektory a poskytovateli sociálních služeb

Plánování, registrace, síťování I

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

Manažerský výkon sociální práce na úrovni ORP z hlediska zjišťování potřeb a plánování způsobu jejich řešení

- Upřesnění a jednoznačné vymezení role sociální práce na ORP v procesu zjišťování potřeb osob a plánování způsobu jejich saturace v kontextu řešení nepříznivé sociální situace
- Na úrovni ORP nastavení systému spolehlivého zjišťování potřebnosti sociálních služeb
- Chybí jednoznačné vymezení toho, co je to „potřeba“, tj. co se má sledovat / zjišťovat – byly vzneseny návrhy na velmi podrobné sledování potřebnosti odvíjející se od konkrétních potřeb jednotlivců až po obecnější odhady potřeb vycházející z indikačních kumulovaných kritérií zahrnutých v Informačním systému sociálních služeb (dále jen „IS SS“)
- Na úrovni ORP je třeba identifikovat všechny zdroje dat umožňující zjišťování potřebnosti sociálních služeb na daném území a poté vyhodnotit vhodnost a adekvátnost jejich legislativního zakotvení a zařazení / implementace do IS SS

Zajištění součinnosti zainteresovaných subjektů v procesu plánování

- Jednoznačné vydefinování a zakotvení povinného zapojení všech relevantních aktérů do zjišťování potřeb a následného procesu plánování
- V návaznosti na to bude třeba zvážit a nastavit rozsah oprávnění vstupu do IS SS

Plánování, registrace, síťování II

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Přenesená/samostatná působnost obcí a krajů - jak lze kombinovat, v čem je odlišná**
 - Jednoznačné nastavení kompetence, kdo zodpovídá za proces plánování a kdo za rozhodování o zařazení do sítě sociálních služeb a řízení o zařazování do této sítě – zde nedošlo ke shodě, kraje jednoznačně odmítly návrh, aby bylo zařazování do sítě prostřednictvím rozhodování svěřeno do kompetence krajů v rámci přenesené působnosti:
 - var. I: samospráva – nedojde k odstranění dosavadní nedobré praxe a rizika toho, že v zasíťování upřednostňují vlastní zařízení
 - var II.: přenesená působnost kraje – jednoznačný nesouhlas krajských úřadů, jsou zde obavy z toho, že o zařazení do sítě se bude rozhodovat v řízení o zařazení, které se může protahovat a znesnadňovat tak tvorbu sítě
 - var. III: smíšený model – rozdělit proces plánování a rozhodování o zařazení do sítě mezi samosprávu a přenesenou působnost, zároveň však bude nutné „vybalancovat“ sdílení odpovědnosti a užitečnosti (výhodnosti) u obou procesů

Plánování, registrace, síťování III

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Plánování způsobu zajištění řešení potřeb**

- Zakotvení závaznosti plánu pro financování sociálních služeb, stanovení povinného podílu plánujícího subjektu na financování sociálních služeb poskytovaných na jeho území
- V rámci sjednocení praxe na území celé ČR je třeba legislativně zakotvit strukturu a obsah (parametrů) plánu
- Plán může být stručný, strukturovaný (součást IS SS) obsahující část popisnou (potřeby zjištěné v území) a návrhovou (co se navrhuje, jak se zjištěné potřeby řeší)

Plánování, registrace, síťování IV

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- **Proces – aktéři, časování, vstupní data, způsob projednání a dohody**
 - Plány rozvoje sociálních služeb se vytvářejí a uskutečňují na úrovni ORP i kraje.
 - Tvůrce plánu je povinen vycházet z potřebnosti (IS SS, zjištěné na svém území, tj. na úrovni ORP a kraje)
 - Je třeba zakotvit povinnost krajů zohlednit ve svých plánech plány ORP spadajících do jejich území
 - Významným zdrojem plánování bude IS SS obsahující relevantní údaje o potřebách
 - Legislativně je třeba zakotvit přesný rámec (proces) tvorby plánu (vzor, sjednocení časový vznik a trvání, popř. každoroční aktualizace plánů)
- **Rozhodování o zařazení do sítě**
 - Z důvodů transparentnosti je třeba zařazování do sítě realizovat prostřednictvím zvláštního řízení a vydání rozhodnutí
 - Krajské úřady v přenesené působnosti zásadně odmítají provádět zařazování do sítě prostřednictvím řízení, tj. rozhodování především z důvodů rizika průtahů v řízení (viz výše)

Jednotný IS sociálních služeb/zajištění řešení potřeb

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- Co má obsahovat – osoby, instituce, potřeby, ekonomika, způsoby intervencí/úkonů
- Kdo jej naplňuje a kdo jej využívá
- Návaznost na financování
- Návaznost na kvalitu systému sociálních služeb

Financování

Diskutované oblasti z pracovních skupin a zvažovaná řešení

- Zachování návaznosti financování – plánování s tím, že střednědobé plány rozvoje soc. služeb (SPRSS) budou zpracovávány na období 5 let namísto 3 let, kde 5 let je základ víceletého financování.
- Ideálně časová synchronizace tak, aby všechny kraje měly zpracovány SPRSS na stejné období – začátek synchronizovaného období nutné navázat na začátek fungování jednotného informačního systému a nejlépe sladit podle období (většiny) nyní zpracovávaných SPRSS.
- Zavedení kofinancování soc. služeb z územních rozpočtů (krajů a obcí) – možnosti kritérií: např. fixní procento z celkových nákladů, podle počtu obyvatel na území obce/kraje, procento z rozpočtu kraje/obce, využití modelu z oblasti dopravy.
- Spoluúčast klientů/jejich rodin v pobytových službách – možnosti: příjmové a majetkové testy, testy vyživovací povinnosti.
- Zrušení regulace úhrad pro služby mimo síť (poskytovatel sociálních služeb nezařazených v síti nebude omezován horní hranicí úhrad pro klienty).
- Systém financování (péčových) služeb prostřednictvím hodiny přímého výkonu/péče – do budoucna, nebude předmětem novely.

Reforma péče o duševní zdraví

Úkoly MPSV a zvažovaná řešení

- V minulém období reformy vzniklo 30 Center duševního zdraví pro pacienty s těžkým průběhem psychotických a afektivních poruch a další multidisciplinární týmy pro děti, seniory, pacienty s problematikou závislostí a nařízeným ochranným léčením a byly pilotně ověřeny nové komunitní služby
- Hlavním úkolem MPSV je nyní řešení financování sociální části CDZ a plán rozvoje sítě CDZ a krizové pomoci
- Pokud bude CDZ součástí krajské sítě služeb, bude financováno standardním způsobem. Částka alokována podle plánu cca 0,5 mld. na tato CDZ bude v celkové částce na sociální služby. Rozdělení je ale možné jen přes směrná čísla, tzn. že částka na podporu reformy péče o duševní zdraví (nejen CDZ) bude zaslána krajům a ty dle svého uvážení rozdělí prostředky konkrétním službám. Zavázat prostředky ze státního rozpočtu na tyto konkrétní služby v současné chvíli nelze.
- Předpokládaná účinnost změnového zákona (ve vztahu k financování sociální části CZD) je k 1. 1. 2025

MINISTERSTVO PRÁCE
A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

MPSV ČR ■ Na Poříčním právu 1/376 ■ 128 01 Praha 2 ■ +420 221 921 111 ■ posta@mpsv.cz